

NOTA INFORMATIVĂ

la proiectul Legii pentru modificarea unor acte normative

1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului

Prezentul proiect a fost elaborat de Ministerul Justiției.

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului și finalitățile urmărite

Prezentul proiect de Lege a fost elaborat în vederea executării Hotărârii Curții Constituționale nr. 39 din 14 decembrie 2017 privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 15 alin. (2) lit. d) și 38 alin. (4) lit. f) din Codul de executare al Republicii Moldova (*sesizarea nr. 24g/2017*), preluând și unele recomandări conținute în cuprinsul Hotărârii Curții Constituționale nr. 1 din 15 ianuarie 2013 pentru controlul constituționalității unor prevederi ale articolului 60 alin. (3) și alin. (3¹) din Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443 din 24 decembrie 2004 (*sesizarea nr. 27a/2012*). Totodată, prin intermediul proiectului se va asigura și executarea Hotărârii Curții Constituționale nr. 7 din 19 martie 2019 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din art. 353 alin. (1) din Codul de procedură civilă (*sesizarea nr. 7g/2019*), a Hotărârii Curții Constituționale nr. 8 din 5 aprilie 2019 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 162 alin. (2) din Codul de executare (*sesizarea nr. 30g/2019*) și a Hotărârii Curții Constituționale nr. 22 din 8 octombrie 2019 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 61 alin. (1) din Codul de executare (*sesizarea nr. 152g/2019*).

I. Astfel, în jurisprudența sa (HCC nr. 7 din 5 aprilie 2011 și HCC nr. 1 din 15 ianuarie 2013), Curtea a statuat că măsura executării silitre trebuie să fie aplicată doar după expirarea termenului de executare benevolă a titlului executoriu și după întreprinderea unor eforturi rezonabile pentru a percepe datoria prin alte mijloace, astfel încât executarea silită să fie o ultimă soluție de natură a influența conduita debitorilor. Acordarea posibilității debitorului de a executa benevol documentul executoriu înainte de a trece la executarea silită a bunurilor acestuia reprezintă o formalitate necesară, stabilită în interesul debitorului, pentru a-i acorda un răgaz în vederea îndeplinirii obligației care i se incumbă.

Prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 39 din 14 decembrie 2017 Curtea a admis parțial excepția de neconstituționalitate ridicată și a declarat neconstituțional articolul 15 alin. (2) lit. d) din Codul de executare. Cu referire la articolul 38 alin. (4) lit. f) din același act legislativ, Curtea a recunoscut caracterul constituțional al acestuia.

Pentru a ajunge la această concluzie, Curtea a reținut următoarele considerente. Articolul 15 alin. (2) din Codul de executare stabilește cazurile în care instanța de judecată prezintă **din oficiu** titlul executoriu spre executare, printre aceste cazuri fiind și titlul executoriu în cauzele ce țin de urmărirea pensiei de întreținere [art.15 alin. (2) lit. d)]. În acest context, Curtea a menționat faptul că nici o dispoziție constituțională nu

interzice ca, prin lege, să se instituie în vederea protejării interesului superior al copilului reguli speciale de procedură pentru urmărirea pensiei de întreținere. Cu toate acestea, nu trebuie neglijat dreptul debitorului de a plăti creditorului în mod benevol suma datorată cu titlu de obligație de întreținere stabilită în titlul executoriu.

Cu referire la prevederile art. 15 alin. (2) lit. d), Curtea a observat că „, , prin transmiterea din oficiu de către instanța de judecată a titlului executoriu, debitorul este lipsit de posibilitatea de a executa benevol hotărârea judecătorească, până la începerea executării silite, contrar prevederilor articolului 10 din Codul de executare. Această împrejurare conduce la suportarea automată a cheltuielilor de executare, încasate de executorul judecătoresc în toate cazurile de stingere, totală sau parțială, a obligației stabilite în documentul executoriu.

Prin urmare, transmiterea automată a titlului executoriu spre executare silită antrenează plăți suplimentare, care nu ar fi achitate în cazul existenței posibilității executării benevole. Astfel, această situație constituie o sarcină excesivă, care afectează patrimoniul debitorului, fapt care aduce atingere dreptului său de proprietate, garantat de articolul 46 alin. (1) din Constituție.

Pentru aceste motive, Parlamentul urmează să reglementeze termene de executare benevolă a hotărârilor judecătorești. De asemenea, în vederea excluderii unei sarcini excesive pentru debitor, Curtea consideră necesară reglementarea încasării periodice a onorariului concomitent cu urmărirea plăților periodice.”. Totodată, conex celor constatate, Curtea Constituțională a atras atenția asupra faptului că, în urma pronunțării Hotărârii nr. 1 din 15 ianuarie 2013, a fost emisă o adresă, prin care s-a reținut necesitatea instituirii unei obligații în sarcina creditorului de a soma debitorul asupra executării benevole a documentului executoriu până la intentarea procedurii de executare silită; adresă care până în prezent nu a fost executată.

Pornind de la cele constatate de Curtea Constituțională, în vederea unei reglementări cât mai apropiate de spiritul Hotărârii Curții Constituționale nr. 39 din 14 decembrie 2017, s-a considerat necesar de ținut cont și de unele concluzii ale Curții Constituționale din HCC nr. 1 din 15 ianuarie 2013. Astfel în cuprinsul acesteia, Curtea a constatat că adoptarea de către legiuitor a unor modificări ale normelor incidente în materia executării, prin care se instituie procedura de executare benevolă a hotărârii judecătorești, nu este de natură să restricționeze dreptul la obținerea unei satisfacții echitabile, precum și nu exclude obligativitatea hotărârii judecătorești pentru debitor. Mai mult ca atât, Curtea a reținut că instituirea de către legiuitor a termenului de 15 zile pentru executarea benevolă a hotărârii judecătorești nu este de natură să încalce termenul rezonabil, asigură un just echilibru între mijloacele folosite și scopul urmărit, respectând exigențele unui stat de drept și, prin urmare, nu aduce atingere substanței dreptului protejat de art.1 al Protocolului nr.1 la Convenția Europeană.

Prin adoptarea proiectului de lege se urmărește excluderea normelor legale declarate neconstituționale, dar și operarea unor modificări în cuprinsul Codului de procedură civilă și a Codului de executare în vederea asigurării unui echilibru just între drepturile și interesele antagoniste ale celor două părți în procedura de executare, dar și excluderea probabilității apariției unor situații inechitabile în practică când debitorul obligației, fără a i se acorda un termen rezonabil pentru executarea benevolă după pronunțarea hotărârii judecătorești, este antrenat inderogabil într-un proces de executare silită, care odată început, implică anumite cheltuieli suplimentare ce vor fi suportate de debitor, conform prevederilor legale actuale, fără vreo culpă a sa.

În acest context, urmează a fi precizat că observațiile Curții Constituționale sunt pertinente nu doar pentru cauzele ce țin de urmărirea pensiei de întreținere, ci pentru toate cauzele care se finalizează cu pronunțarea unei hotărâri judecătorești/ordonanțe care urmează a fi pusă în executare în condițiile art. 256 alin. (1) Cod de procedură civilă, motiv pentru care proiectul de lege le abordează integral în cuprinsul său.

II. Alăturat considerentelor avute în vedere de Curte la emiterea Hotărârii cu nr. 39 din 14 decembrie 2017, autorul la elaborarea proiectului a ținut cont și de cele care au stat la baza emiterii Hotărârii Curții Constituționale cu nr. 7 din 19 martie 2019.

Astfel, prin intermediul acestei Hotărâri a fost declarat neconstituțional textul „*care nu se supune niciunei căi de atac*” din teza a doua a articolului 353 alin. (1) din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, unde este reglementată anularea ordonanței judecătorești emisă în procedură simplificată.

Curtea a reținut că procedura în ordonanță, care este o procedură simplificată și lipsită de contradictorialitate, urmărește, prin sine, realizarea scopului decongestionării instanțelor și al economiei de resurse. Totuși, acest fapt nu justifică, prin sine, reducerea din garanțiile, și așa limitate, pe care le are debitorul în această procedură. Analizând reglementările similare din legislațiile naționale ale altor state europene, s-a constatat că în majoritatea statelor, în procedurile simplificate, înaintarea unor obiecții de către debitor împotriva cererii creditorului atrage examinarea cauzei respective într-o procedură contencioasă. Pornind de la aceasta, Curtea a considerat în mod rezonabil că era justificată existența unei căi efective de atac împotriva încheierii prin care se respingeau obiecțiile debitorului, pentru că se asigura un control cu privire la omisiunea judecătorului care a emis ordonanța de a constata existența unui litigiu între creditor și debitor, iar soluția adoptată de legiuitor prin care s-a urmărit renunțarea la recursul împotriva încheierii de respingere a obiecțiilor în procedura în ordonanță este disproporționată față de scopurile urmărite și, prin urmare, prevederile contestate nu sunt conforme cu articolele 20 și 46 din Constituție.

III. Prin intermediul proiectului se urmărește și executarea Hotărârii Curții Constituționale nr. 8 din 5 aprilie 2019, prin care au fost declarate neconstituționale

textul „*Actele de executare întocmite de executorul judecătoresc nu pot fi contestate dacă din momentul săvârșirii lor au trecut mai mult de 6 luni.*” de la art. 161 alin. (1) din Codul de executare, textul „*de la data săvârșirii lui ori a refuzului de a săvârși anumite acte*” din art. 162 alin. (1) din Codul de executare și textul „*Persoana nu poate fi repusă în termen dacă din data emiterii sau a refuzului emiterii actului contestat au trecut mai mult de 6 luni.*” de la art. 162 alin. (2) din Codul de executare (hotărârea dată vizând în general problematica termenului de decădere din dreptul de a contesta actele executorului judecătoresc).

Recunoscând faptul că folosirea termenelor limitative are scopul de a asigura o bună administrare a justiției și o respectare a principiului securității juridice, iar statul dispune de o marjă de apreciere la stabilirea duratei acestor termene, Curtea totuși a subliniat faptul că termenele date nu trebuie să fie excesiv de rigide, astfel încât să lipsească persoana de o contestație efectivă. Dreptul de a înainta o acțiune sau de a introduce o cale de atac trebuie să apară din momentul în care persoana a luat cunoștință, în mod efectiv, de actul care poate să aducă atingere drepturilor sau intereselor sale legitime.

Cu referire la prevederile din Codul de executare care reglementează contestarea actelor emise în procedura de executare, Curtea a constatat existența unor soluții divergente, care sunt conținute în cuprinsul art. 66 alin. (2) și ale art. 67 alin. (7) din Codul de executare (unde se stabilește că termenul pentru contestare se calculează din momentul comunicării actului destinatarului său) și în cuprinsul art. 162 alin. (1) din Codul de executare (unde se stabilește că pentru participanții la procedura de executare termenul se calculează de la emiterii actelor executorului judecătoresc, iar pentru terți - de la data la care au aflat ori trebuie să afle despre aceste acte). Această incoerență normativă este susceptibilă de a crea o stare de insecuritate juridică pentru destinatarii legii. Din aceste 2 abordări legale, „*aplicarea modului de calculare a termenului prevăzut de articolul 162 alin. (1) din Codul de executare ar putea conduce la restrângerea nejustificată a dreptului de acces la un tribunal. Astfel, un debitor sau un alt participant la procedura de executare căruia din culpa executorului nu i s-a trimis actul de executare sau care nu recepționează acest act în timp util, prin intermediul serviciilor poștale, nu își va putea realiza în mod efectiv dreptul de a contesta actul respectiv în cele 15 zile de la emiterea acestuia.*”. Suplimentar s-a reținut că decăderea absolută a debitorului din dreptul de a contesta actele executorului judecătoresc după expirarea unui termen de 6 luni de la emiterea acestuia în mod identic ridică riscul unor încălcări ale drepturilor debitorului, în contextul în care această omisiune poate fi justificată de circumstanțe obiective.

În baza acestor considerente, Curtea ajuns la concluzia că prevederile menționate din cuprinsul art. 161 și 162 din Codul de executare contravin art. 20, coroborat cu art. 23 alin. (2) și (4) din Constituție și, prin urmare, trebuie declarate neconstituționale.

IV. Tot prin intermediul proiectului se vine cu ajustarea corespunzătoare a prevederilor art. 61 alin. (1) din Codul de executare, impusă de adoptarea Hotărârii Curții Constituționale nr. 22 din 8 octombrie 2019. În cadrul acestei hotărâri s-a declarat neconstituțional cuvântul „*poate*” din articolul 61 alin. (1) din Codul de executare. Pentru a ajunge la această concluzie, Curtea a recurs la o analiză referitoare la faptul dacă termenul „*poate*” din articolul 61 alin. (1) din Codul de executare desemnează o competență a executorului judecătoresc, adică o putere juridică pe care executorul judecătoresc este obligat să o exercite, sau un drept discreționar, susceptibil în anumite situații să lezeze drepturile și interesele legitime ale participanților la procedura de executare silită. Examinând fiecare din ipotezele enumerate la lit. a) – f) ale alin. (1), Curtea a constatat că toate acestea nu presupun un drept discreționar și o libertate de apreciere a executorului judecătoresc sesizat cu referire la intentarea procedurii de executare silită, acesta **fiind obligat în fiecare caz în parte să refuze intentarea procedurii**. În condițiile în care, din opiniile recepționate de la autorități, Curtea a constatat că cuvântul „*poate*” din articolul 61 alin. (1) din Codul de executare este interpretat în mod echivoc de către autorități, unele susținând că acesta denotă o prerogativă discreționară a executorului judecătoresc de a refuza sau intenta procedura executării silite, Curtea a decis că pentru asigurarea certitudinii juridice, raportat la dreptul de proprietate, acesta urmează a fi declarat neconstituțional.

2. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Prin intermediul proiectului de lege se propune completarea articolului 256 din Codul de procedură civilă cu alineatul (1¹), care va prevedea că instanța care a pronunțat ordonanța sau hotărârea judecătorească ce presupune executarea imediată, prevăzută la alin. (1), urmează a stabili în cuprinsul dispozitivului un termen rezonabil, dar care nu va putea depăși 15 zile, pentru executarea benevolă de către pârât a obligației sale. Dovada plății efectuate de pârât urmează a fi remisă instanței și se anexează la dosarul cauzei. Prin această intervenție se va realiza o scindare parțială a regimului juridic al actelor judecătorești cu executarea imediată după pronunțarea lor în primă instanță. Astfel, spre deosebire de actele judecătorești prin care se urmărește asigurarea acțiunii, cele privind reintegrarea în serviciu, ordonanțele de protecție și ordonanțele judecătorești; titlurile executorii eliberate în baza hotărârile instanței prin care se obligă pârâtul la executarea unor obligații pecuniare (prevăzute la art. 256 alin. (1) CPC) nu vor mai putea fi remise imediat din momentul pronunțării de către instanța judecătorească spre executarea silită. Judecătorul care examinează cauza va trebui să prevadă în cadrul dispozitivului un termen pentru executarea benevolă de către pârât a obligației, care în orice caz nu va putea fi mai mare de 15 zile calculate din momentul pronunțării, urmând ca ulterior executării debitorul să prezinte dovada plății la instanță.

Totodată, din cuprinsul art. 353 alin. (1) din Codul de procedură civilă se va exclude textul „*care nu se supune niciunei căi de atac*”, declarat neconstituțional prin

intermediul Hotărârii Curții Constituționale nr. 7 din 19 martie 2019.

În ceea ce privește Codul de executare, se propune realizarea unor modificări în cuprinsul articolului 12 alineatul (2), pentru a se racorda prevederea dată cu completările ce se propun la art. 256 CPC.

La articolul 15 din Codul de executare se propun a fi operate următoarele modificări. La alineatul (1) urmează a fi prevăzut cu titlu de principiu că adresarea de către creditor la un executor judecătoresc în vederea inițierii procedurii de executare silită va putea fi admisă doar după efectuarea unei somații de către acesta a debitorului și neexecutarea obligației într-un termen de 15 zile de la somare, prin aceasta realizându-se în practică indicația Curții Constituționale din HCC nr. 1 din 15 ianuarie 2013. La alineatul (2) se propune o ajustare a prevederilor legale, prin excluderea cazurilor separate care sunt prevăzute și în cuprinsul art. 256 alin. (1) CPC și includerea unei prevederi generale care va face trimitere la norma procesual civilă menționată anterior. În acest context trebuie de precizat faptul că în ciuda excluderii caracterului strict imediat al acestor acte judecătorești, titlurile executorii eliberate în baza lor se vor bucura în continuare de beneficiul oficialității, ele fiind expediate din oficiu la executorul judecătoresc de către instanță, ca urmare a neprezentării dovezii de plată în termenul acordat de instanță debitorului. Beneficiul dat urmează a fi păstrat în considerarea specificității creditorilor din aceste litigii, a existenței unor situații de vulnerabilitate a acestora, circumstanțe de care legiuitorul va ține cont la operarea modificărilor în cadrul legal existent.

În continuare, se propune excluderea celei de-a doua propoziții din cuprinsul alin. (1) al art. 161 și a alin. (2) al art. 162, declarate în ambele cazuri neconstituțională prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 8 din 5 aprilie 2019. Alineatul (1) al art. 162 se propune a fi redat într-o redacție nouă, care ar sublinia unificarea situației participanților la procesul de executare și a terților sub aspectul momentului de la care se calculează termenul de decădere de 15 zile (acesta fiind momentul în care ei au aflat ori trebuiau să afle despre actele pe care doresc să le conteste).

Tot prin intermediul proiectului se propune a fi efectuată modificarea articolului 61 alineatul (1) din Codul de executare corespunzătoare Hotărârii Curții Constituționale nr. 22 din 8 octombrie 2019.

3. Fundamentarea economico-financiară

Implementarea prevederilor proiectului nu va necesita cheltuieli financiare din bugetul de stat.

4. Modul de incorporare a actului în cadrul normativ în vigoare

Ca urmare a aprobării, se vor modifica doar prevederile legale sus-menționate din

Codul de procedură civilă și Codul de executare.

5. Avizarea și consultarea publică a proiectului

În scopul respectării prevederilor Legii nr. 239 din 13 noiembrie 2008 privind transparența în procesul decizional, proiectul a fost plasat pe pagina web oficială a Ministerului Justiției www.justice.gov.md, în rubrica: *Transparența decizională*, secțiunea: *Proiecte de acte normative remise spre coordonare*.

Secretar de stat

Radu FOLTEA